

การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตน้อยหน่าและน้อยหน่าลูกผสม ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

Development of Production Technology of Sugar Apple and *Annona* Hybrids in Pakchong District, Nakhon Ratchasima Province

คำนำ

ไม้ผลมีบทบาทและความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมาก มีพื้นที่ปลูกโดยรวมในปี 2546 มากถึง 5,719,563 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ปลูกน้อยหน่าและน้อยหน่าลูกผสมจำนวน 232,579 ไร่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2549) สำหรับน้อยหน่าและน้อยหน่าลูกผสมหรืออะติมัวย่า เป็นไม้ผลที่นิยมปลูกกันในเขตร้อนและเขตอบอุ่นในส่วนต่างๆของโลก (ฉลองชัย, 2532) สามารถปรับตัวได้ดีในเขตร้อน (สัมฤทธิ์, 2544) เป็นผลไม้ที่มีรสชาติดี เป็นที่นิยมของผู้บริโภคทั่วไปทั้งในและต่างประเทศ ผลสุกใช้รับประทานโดยตรงหรือทำน้ำกะทิ คั้นน้ำ ทำไอศกรีม คนไทยนิยมรับประทานผลสุกเพราะมีรสหอมหวานชวนรับประทาน ผลดิบและเมล็ดมีคุณสมบัติฆ่าเชื้อโรค และแมลง เมล็ดนำมาสกัดเอาน้ำมันไปทำสบู่ กากเมล็ดที่เหลือใช้ทำปุ๋ย (ไพโรจน์, 2544) สารสกัดจากเมล็ดสามารถฆ่าไรขาว เพลี้ยแป้ง และเพลี้ยอ่อนได้ (กนก, 2546) ใบใช้โขลกพอกตามตัว แก้ฟกช้ำดำเขียวหรือทาแก้โรคผิวหนังได้เช่น กลากเกลื้อน เปลือกของต้นใช้ต้มน้ำรับประทานแก้โรค ลำไส้อักเสบ รากใช้เป็นยาระบาย เปลือกของผลใช้ฝนกับเหล้าแก้พิษงูกัด มีคุณค่าทางอาหารสูง อุดมไปด้วยโปรตีน ไขมัน น้ำตาลและแร่ธาตุหลายชนิด (เกศินี, 2528; วิมล, 2543)

น้อยหน่าลูกผสมหรืออะติมัวย่า เป็นลูกผสมระหว่างน้อยหน่า (*Annona squamosa* Linn.) กับเชริมัวย่า (*Annona cherimola* Mill.) (Campbell and Phillips, 1980; Crane, 1993) Thakur and Singh (1965) ให้ชื่ออะติมัวย่าว่า *Annona atemoya* Hort. อะติมัวย่าซึ่งเป็นน้อยหน่าลูกผสมเกิดจากการปรับปรุงพันธุ์ (Crane, 1993) ลักษณะโดยทั่วไป ลำต้นและใบใหญ่กว่าน้อยหน่าที่นิยมปลูกกัน (นิรนาม, 2531) ต้นมีความทนทานต่อความแห้งแล้งได้ดีกว่าเชริมัวย่า และเกือบเท่าน้อยหน่า (วิมล, 2543) บางพันธุ์ปลูกได้ผลดีในบริเวณที่ปลูกน้อยหน่าแต่บางพันธุ์ต้องการบริเวณที่มีอากาศเย็นและสูงจากระดับน้ำทะเลมากๆจึงจะออกดอกและติดผล เนื่องจากเป็นลูกผสมการขยายพันธุ์โดยการใช้เมล็ดจึงมีโอกาสกลายพันธุ์สูง การรักษาพันธุ์จึงสามารถทำได้โดยการติดตาหรือต่อกิ่ง และ

สามารถบังคับให้ออกดอกและติดผลนอกฤดูกลางได้ โดยวิธีการใช้สารเคมีเช่น paraquat และการตัดแต่งกิ่ง (ฉลองชัย, 2532)

พื้นที่ปลูกน้อยหน้าและน้อยหน้าลูกผสมของประเทศไทยโดยรวมปี 2546 เท่ากับ 232,579 ไร่ กระจายปลูกได้ทั่วทุกภาคของประเทศไทยและแหล่งปลูกที่สำคัญในปัจจุบันคือ จังหวัดนครราชสีมา ลพบุรี สระบุรี ชัยภูมิ เพชรบูรณ์ มหาสารคาม และร้อยเอ็ด โดยเฉพาะจังหวัดนครราชสีมาที่มีพื้นที่ปลูกมากที่สุดรวมทั้งสิ้น 123,242 ไร่ ปลูกน้อยหน้าพันธุ์หนึ่งและพันธุ์ฝ้ายมากที่สุด (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2549) ปัจจุบันน้อยหน้าลูกผสมเป็นพันธุ์ใหม่ที่เกษตรกรให้ความสนใจและปลูกกันเพิ่มมากขึ้น คาดว่าจะเป็นพันธุ์ที่ทำรายได้สูงให้กับเกษตรกรต่อไปในอนาคต นิยมปลูกกันมากในเขตอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา (กลุ่มเกษตรกรสัญจร, 2531) ซึ่งเป็นแหล่งปลูกที่มีชื่อเสียงและใหญ่ที่สุดในประเทศไทย โดยมีพื้นที่รวมในปี 2546 จำนวน 62,987 ไร่ น้อยหน้าให้ผลผลิตเฉลี่ย 1,000 กิโลกรัมต่อไร่ ราคาผลผลิตภายในประเทศเฉลี่ย 12.45 บาท/กิโลกรัม (สำนักงานเกษตรอำเภอปากช่อง, 2548) ส่วนใหญ่ใช้บริโภคภายในประเทศและส่งออกประเทศใกล้เคียงบ้างเล็กน้อยเช่น มาเลเซีย สิงคโปร์ และฮ่องกง เป็นต้น (กลุ่มเกษตรกรสัญจร, 2531)

จากการที่น้อยหน้าและน้อยหน้าลูกผสมเป็นพืชเศรษฐกิจที่เกษตรกรให้ความสนใจอย่างต่อเนื่อง จำนวนพื้นที่ปลูกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆทั่วทุกภาคของประเทศไทย แต่ปัญหาที่พบจากการทำสวนน้อยหน้าและน้อยหน้าลูกผสม คือปัญหาด้านการผลิต การจัดการสวนที่ด้อยประสิทธิภาพ ขาดการใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้องและเหมาะสม ทำให้ผลผลิตต่อไร่และคุณภาพของผลผลิตต่ำ ผลผลิตมีคุณภาพไม่ตรงตามความต้องการของตลาดผู้บริโภค โดยเฉพาะเกษตรกรที่นิยมปลูกโดยการเพาะเมล็ด ซึ่งมีอัตราการงอกต่ำและได้ต้นใหม่ไม่เหมือนเดิม ส่วนการขยายพันธุ์แบบไม่อาศัยเพศมีปัญหาด้านความทนทานของต้นต่อ (ชารทอง และ ศิวาพร, 2544) ผลเสียของการเพาะเมล็ดคือ มีอัตราการกลายพันธุ์สูง และคุณภาพผลก็อาจเลวลงเช่น ผลเล็กและเมล็ดมากกว่าพันธุ์เดิม (กลุ่มเกษตรกรสัญจร, 2531; ชาคริต และคณะ, 2540; เตือนรุ่ง และคณะ, 2543) จึงควรทำการศึกษาเทคโนโลยีการผลิตน้อยหน้าและน้อยหน้าลูกผสมในเขตพื้นที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ให้ได้ข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการจัดการและการดูแลรักษาสวนน้อยหน้าและน้อยหน้าลูกผสม ให้ได้ทั้งปริมาณและคุณภาพของผลผลิตรวมทั้งศึกษา จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรค เพื่อนำเสนอแนวทางการผลิตน้อยหน้าและน้อยหน้าลูกผสมตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสมต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาเทคโนโลยีการผลิตน้อยหน้าและน้อยหน้าลูกผสม จากการรวบรวมข้อมูลการผลิตจากงานวิจัยและเอกสารทางวิชาการที่มีผู้ศึกษาไว้และการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกน้อยหน้าและน้อยหน้าลูกผสมในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อหาแนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตน้อยหน้าและน้อยหน้าลูกผสมให้มีปริมาณและคุณภาพสูง
2. เพื่อวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรค ของการผลิตน้อยหน้าและน้อยหน้าลูกผสมในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา สำหรับใช้เป็นตัวอย่างและข้อเปรียบเทียบในการผลิตน้อยหน้าและน้อยหน้าลูกผสมในเขตอื่นๆของประเทศ
3. เพื่อนำผลการวิเคราะห์มาจัดรูปแบบการผลิตที่เหมาะสม (GAP) ต้นแบบของน้อยหน้าและน้อยหน้าลูกผสม